

Ablak a világra

A Korda testvérek

Sir Alexander Korda (1893–1956) Kellner Sándor néven született egy kis alföldi faluban, Pusztatúrpásztón. Élete éppen olyan mesés volt, mint amilyen filmeket forgatott. A brit filmvilág neki köszönheti első Oscarját, Winston Churchill személyes jóbarátja lett, VI. György király pedig hozzá járt filmeket nézni. Hét országban összesen 63 filmet rendezett, több mint 100 film producere volt, valamint nevéhez kötődik a második világháborús angol filmipar felvirágoztatása.

Az eredetileg írónak készülő fiú első filmkritikái *Sursum Corda* (Emeljük fel a szívünket) álnéven jelentek meg, innen ered a Korda név. Korda Sándor pályája Magyarországon indult, de 1919-ben külföldre kényszerült, mert a Tanácsköztársaság idején szerepet vállalt a filmgyártás szervezésében. Bécsben, Berlinben, Párizsban, majd Hollywoodban dolgozott. 1932-ben Londonban telepedett le, ahol létrehozta a London Films nevű céget, és sikerült talpra állítania az amerikai filmek dömpingjétől válságba került angol filmgyártást. Korda fő célkitűzése az volt, hogy világszínvonalú, az amerikai filmek dramaturgiáját követő, magas technikai minőségű filmeket gyártson. Az áttörést a *VIII. Henrik magánélete* című film hozta el, mellyel 1933-ban betört az amerikai piacra, és amelyért a címszereplő Charles Laughton Oscar-díjat kapott. Kordát az egyén titkos, privát élete és a közösség nyilvános története egyformán érdekelte; a következő években forgatott filmjeiben (*Don Juan magánélete*, *Rembrandt*, *Lady Hamilton*) a történelem és a művészet nagyjait hozta emberközelbe.

A London Films-nél együtt dolgozott a három Korda-testvér, és állandó munkatársuk volt Rózsa Miklós zeneszerző és Bíró Lajos forgatókönyvíró. **Korda Vince** (1897–1979) festő és díszlettervező volt, **Korda Zoltán** (1895–1961) pedig rendezőként többek között *A dzsungel könyve*, a Humphrey Bogart főszereplésével forgatott, a kor egyik legjobb háborús filmjének tartott *Szahara* című filmeket jegyezte. 1940-ben a Korda fivérek irányításával készült az *Ezeregyéjszaka* varázslatos világát idéző *A bagdadi tolvaj*, amelyet minden idők egyik legjobb mesefilmjének tartanak. A három Oscar-díjjal kitüntetett alkotás forradalminak számító trükkfelvételekkel és nagyszabású díszletekkel nyugtázta le a közönséget. Kisfiúként állítólag George Lucas is látta a filmet, és az élményből sokat merített a *Csillagok háborúja* készítésekor.

A legendásan jól öltözött, mindig elegáns öltönyt, cipőt, kesztyűt, kalapot viselő Korda nagy pénzügyi hazardőr volt. Filmvállalkozásain nem egyszer vagyonokat veszített, de mindig talpra állt – az a mondás járta róla, hogy az üres páncélszekrényből is képes volt pénzt kivenni.

„Szelíd volt, de kemény. [...] A művész és az üzletember keverékét rendkívüli virtuozitással személyesítette meg. Nagyszerű humora volt és csodálatos fantáziája.” – mondta búcsúztatásán Sir Laurence Olivier.

Alexander Kordát 1942-ben az angol filmgyártás létrehozásában végzett kimagaslóan eredményes munkásságáért, valamint a nácizmus elleni küzdelméért VI. György király lovaggá ütötte. A Brit Filmakadémia róla nevezte el az év legjobb brit filmjének adományozott díját.

(Képek: NFI – Filmarchívum)

London Film Productions, Denham Film Studio



Korda Sándor



A Korda testvérek: Vince, Zoltán, Sándor



Alexandre Trauner / Trauner Sándor (1906–1993) festőművész, grafikus, jelmez- és díszlettervező

Ő teremtette meg a francia lírai realizmus látványvilágát, Hollywoodban világsikert aratott filmek alkotótársa volt, élete során mintegy nyolcvan filmben dolgozott, magyar alkotásban azonban csak egyszer, amikor Simó Sándor 1982-es, nemzetközi koprodukcióban készült Viadukt című filmjéhez tervezett díszletet.

Trauer Sándor néven született, festőművésznak készült és élete végéig elsősorban festőművésznak tartotta magát. 1929-ben Franciaországba emigrált, ahol a rendező Marcel Carné, az író-költő Jacques Prévert és a zeneszerző Kozma József társaságában tagja lett a költői realizmust megvalósító híres Carné-négyesnek, ő tervezte a rendező *Ködös utak*, *Külvárosi szálloda* és *Mire megvirrad* című melodrámainak díszleteit. A Vichy-kormány alatt zsidó származása miatt bujkálni kényszerült, ezért az ekkor készült filmjei stáblistáira (*A nyár fényei*, *A sátán követei*, *Szerelmek városa*) csak később kerülhetett fel a neve. 1955-ben ismerkedett össze az osztrák származású Billy Wilder filmrendezővel, akinek meghívására Hollywoodba ment. Közös munkájuk többek között *A vád tanúja*, az *Egy, kettő, három* című Molnár Ferenc-vígjáték filmváltozata és az *Irma, te édes* díszlettervei. A Wilder–Trauner

páros legsikeresebb produkciója, a *Legénylakás* (díszletéért 1961-ben Oscar-díjat kapott) foci pályára méretű irodadíszletét ötezer íróasztallal, perspektíva segítségével oldotta meg. Elöl statiszták ültek, igazi íróasztalok mögött, hátrébb törpék kisebb íróasztaloknál, a legvégén papírfigurák játék íróasztalok mögött. Kevésbé ismert, hogy évtizedeken át öröközte meg Párizs utcáit, a város arculatát nagyrészt az ő fényképei nyomán tudják ma is rekonstruálni.

Alexandre Trauner a *Jazz Párizsban* (r.: Bertrand Tavernier, 1986) forgatásán. Fotó: Etienne George, Sygma / Getty Images



Bécs, Berlin

A magyar filmesek, Hollywood mellett, elsősorban német nyelvterületen dolgoztak. Többségük először Bécsben próbált szerencsét, innen indultak tovább Európa és Amerika filmes központjaiba. Az 1920-as évektől Berlinben és Münchenben valóságos magyar filmkolónia működött, amely szinte mágnesként vonzotta az új tehetségeket. Az első hullám alkotói között dolgozott itt Illés Jenő, Garas Márton, Lenkeffy Ica, Hollay Kamilla és Huszár Pufi, később érkezett Korda Sándor és Zoltán, Kertész Mihály, Bolváry Géza, Székely István, Vajda László, Balázs Béla, a divák közül Eszterházy Ágnes, Nagy Kató és Eggerth Márta. 1933 után, Hitler hatalomra kerülésével, Berlin egyre kevésbé volt alkalmas a szabad alkotómunkára, így sokan Párizsba, Londonba és az Egyesült Államokba indultak, mások pedig visszatértek Bécsbe és Budapestre, ahol egy ideig még jobb körülmények között dolgozhattak. Az osztrák, német és magyar filmszakma kreatív együttműködése hosszú távon is meghatározta az érintett országok filmkultúráját.

Sacy von Blondel / Megyery Sári (1897–1983) színésznő. Fotó: NFI – Filmarchívum



Donaumelodien (Ich hab' mein Herz in Budapest verloren, r.: Willy Reiber, 1936). Fotó: NFI – Filmarchívum



Eggerth Márta (1921 – 2013) énekesnő, színésznő. Fotó: NFI - Filmarchívum



Rökk Marika (1913–2004) színésznő. Fotó: NFI – Filmarchívum



Peter Lorre / Löwenstein László (1904–1964) színész. Fotó: NFI – Filmarchívum



M – egy város keresi a gyilkost (M – eine Stadt sucht einen Mörder, r.: Fritz Lang, 1931), Illustrierte Film-Bühne, Nr. 5163. NFI – Filmarchívum

